

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Факультет іноземної філології
Кафедра практики англійської мови

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни
Вступ до мовознавства

підготовки бакалавра

спеціальності 035 Філологія

освітньо-професійної програми Мова і література (французька). Переклад

Луцьк – 2020

Силабус навчальної дисципліни «ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА»
підготовки бакалавра, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності
035 Філологія, за освітньо-професійною програмою Мова і література
(французька). Переклад

Розробник: Малімон Леся Костянтинівна, кандидат філологічних наук, доцент
кафедри практики англійської мови.

**Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри
практики англійської мови (протокол № 1 від 31 серпня 2020 р.).**

Завідувач кафедри: Коляда Е. К.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки 035 Філологія. Мова і література (французька). Переклад	Нормативна
Кількість годин/кредитів 60 год / 2 кредити		Рік навчання 1
		Семестр 1-й
		Лекції 20 год.
		Практичні (семінарські) 16 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота 20 год.
	Консультації 4 год.	
Бакалавр		Форма контролю: екзамен
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Малімон Леся Костянтинівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	Доцент кафедри практики англійської мови
Контактна інформація	+380679763929
	Mail.Malimon@ukr.net , malimon@vnu.edu.ua
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi
	Очні консультації: в день проведення лекцій / семінарських занять (за попередньою домовленістю). Усі запитання можна надсилати на електронні скриньки, зазначені в силабусі.

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні аспекти теорії мови: знакова природа, структура мови, взаємозв'язок мови і мислення, співвідношення мови і мовлення, фонологічна, лексико-семантична та граматична системи мови, функціонування та розвиток наукових шкіл світової лінгвістики, характеристика їх основних принципів, методика дослідження й аналіз найважливіших здобутків визначних мовознавців минулого та сучасності. Вступ до мовознавства демонструє різні шляхи та методи дослідження мови, встановлює зв'язок між численними способами опису мови, пояснює причини неоднакових інтерпретацій явищ в різних наукових школах і напрямках на всіх етапах розвитку мовознавства.

2. Пререквізити/Постреквізити

Курс вступу до мовознавства є фундаментальним навчальним предметом в системі професійної підготовки перекладачів-філологів. Курс навчання здійснюється з урахуванням принципу послідовності. При цьому повторення і систематизація матеріалу відбувається з урахуванням отриманих знань з нових тем. Дисципліна є складовою частиною циклу навчальних курсів із загальної теорії мови, тісно взаємодіє з філософією, історією, логікою, соціологією, соціолінгвістикою, етнолінгвістикою, літературознавством, психологією. Сучасне мовознавство – це комплекс численних дисциплін, мовознавство базується на знаннях як з лінгвістичних, так і нелінгвістичних курсів і є узагальнюючою дисципліною, що підвищує лінгвістично-професійний та інтелектуальний рівень майбутнього фахівця.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Ознайомити студентів з мовознавчими процесами, надати знання про природу, властивості мови, впливи та взаємовпливи різних мов, засвоїти мовознавчі терміни; узагальнити, розширити й поглибити знання з теорії мовознавства, засвоїти методологічний апарат лінгвістичного аналізу.

4. Результати навчання (компетентності).

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

знати: основні етапи становлення і розвитку мовознавства, проблематику основних його напрямів; практично використовувати теоретичні знання, а саме: знати загальні відомості про мову та мовознавство як науку;

природу й сутність мови; зв'язок мови й мислення; її походження, причини і закони розвитку мови; закономірності її розвитку й функціонування на різних історичних етапах; походження й розвиток письма; генеалогічну й типологічну класифікації мов; типологію мовних одиниць; структурні рівні та одиниці мови; усвідомлювати місце мовознавства в системі наук.

Опанувавши поданий матеріал, студенти повинні

вміти: логічно та аргументовано викладати проблематику сучасних напрямів розвитку лінгвістики, давати визначення основних понять, характеризувати мовні рівні та їх одиниці; синтезувати знання, отримані з інших теоретичних і практичних курсів, для характеристики та аналізу мовних явищ, використовувати набуті знання у практиці мовного й іншомовного спілкування, перекладу і в науковому аналізі мовних явищ.

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лаб.	Сам. роб.	Конс.	Форма контр./ бали
Змістовий модуль 1. Мовознавство як наукова дисципліна							
Тема 1. Природа, сутність, функції та будова мови		2	2		2		
Тема 2. Походження й розвиток мови		2	2		2		
Тема 3. Історія мовознавства: від зародження до XIX ст.		4	2		2		
Тема 4. Історія мовознавства: XX–XXI ст.		2	2		4		
Разом за модулем 1	30	10	8		10	2	ДС/5+ ІРС/5
Модульна контрольна робота							10
Змістовий модуль 2. Мова як система							
Тема 4. Фонетика і графіка		2	2		2		
Тема 5. Лексика і фразеологія		4	2		2		
Тема 6. Граматика		2	2		2		
Тема 7. Класифікація мов світу		2	2		4		
Разом за модулем 2	30	10	8		10	2	ДС/5+ ІРС/5
Модульна контрольна робота							10
Всього годин:	60	20	16		20	4	

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота студентів охоплює 30 та 32 години відповідно і спрямована на подальше формування лінгвістичної компетенції, розвиток та

розширення світогляду студентів у мовознавчому аспекті, збагачення словникового запасу студента у галузі лінгвістичних дисциплін, розвиток навичок правильного структурного оформлення усного та писемного лінгвістичного дискурсу. Теми, що винесені на самостійну роботу, розглядаються на лекціях частково. Враховуючи специфіку теоретичного курсу, завдання з самостійної роботи для студентів факультету іноземної філології пов'язані з роботою над оригінальними текстами праць видатних лінгвістів.

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Август Шлейхер «Компендій порівняльної граматики індосвропейських мов»	6
2	О.О. Потебня «Думка й мова»	6
3	Вільгельм Гумбольдт «Про різницю будови людських мов и його вплив на духовний розвиток людського роду»	6
4	Луї Єльмслев «Мова й мовлення»	6
5	Леонард Блумфільд «Низка постулатів для науки про мову»	6/8
	Разом	30/32

7. Види (форми) індивідуальних науково-дослідних завдань (індз)

Не передбачено.

IV. Політика оцінювання

При вивченні курсу студент виконує такі види робіт: вивчення лекційного матеріалу, опрацювання матеріалу на семінарах, виконання індивідуальних завдань, написання тематичних контрольних тестів. Навчальний курс складається з двох кредитів, які закінчуються **екзаменом**. Сумарна кількість балів, яку студент отримує при засвоєнні змістових модулів за 100-бальною шкалою, визначає його підсумкову оцінку, яка відповідає: зараховано, незараховано з необхідністю повторного складання.

Поточне оцінювання, яке має на меті перевірку рівня знань студента, здійснюється викладачем протягом семестру на лекційних і семінарських заняттях у межах змістового модуля. Поточне оцінювання включає в себе поточну роботу студента під час лекційних і семінарських занять (у кожному змістовому модулі – максимум 5 балів за усне опитування та відповідно 5 за письмовий контроль), письмовий контроль включає підготовку конспектів наукових праць видатних лінгвістів (всього 5 праць – по 2 бали за кожен), оцінку за написання тематичних контрольних робіт (максимум – 20 балів – по 10 балів за кожен). Максимальна оцінка студента за поточне оцінювання становить 40 балів

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль, який здійснюється провідним викладачем, має на меті перевірку рівня знань студента під час виконання підсумкового тесту та усної відповіді. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за іспит (Модуль 3), становить 60 балів, з яких 30 балів – оцінка за підсумковий тест, 30 балів – за усну відповідь. Якщо студент погоджується з результатом, який він отримав за поточний контроль і написання залікового тесту, він має право не складати іспит в усній формі.

VI. Шкала оцінювання

Поточний контроль						Підсумковий контроль	
40						60	
Модуль 1				Модуль 2		Модуль 3	
ЗМ 1		ЗМ 2		Тематична контрольна робота ЗМ 1	Тематична контрольна робота ЗМ 2	письм. тест	усна відповідь
ДС	ІРС	ДС	ІРС				
5	5	5	5	10	10	30	30

Критерії оцінювання знань студента на семінарських заняттях

Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студента
5	Студент має системні, глибокі знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності, вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями, підсумувати сказане висновками. Студент вільно володіє спеціальною термінологією, грамотно ілюструє відповідь прикладами, вміє комплексно застосовувати знання з інших дисциплін.
4	Знання студента є достатньо ґрунтовними, він правильно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, вміє аналізувати, встановлювати зв'язки між явищами, фактами, робити висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

3	Студент демонструє посередні знання основних положень навчального матеріалу. Відповідь у цілому задовільна. Студент здатний аналізувати, порівнювати, робити висновки, наводити окремі приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях.
2	Студент демонструє низький рівень знань, здатний частково відтворити теоретичний матеріал відповідно до тексту підручника або лекції викладача, повторити за зразком певну операцію.
1	Студент може розрізнити об'єкт вивчення, фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, з допомогою викладача виконує елементарні завдання.

**Критерії оцінювання письмових завдань
(робота з науковими працями видатних лінгвістів)**

Бали

Критерії оцінювання

- 0** Студент не підготував конспект.
- 1** Виконані студентом завдання відповідають вимогам від 50 до 75 %.
- 2** Завдання виконані студентом бездоганно.

Критерії оцінювання тематичних контрольних робіт

Тематична контрольна робота здійснюється провідним викладачем і може проводитись лише один раз в кінці Змістового модуля. Відсутність студента на тематичній контрольній роботі без поважної причини оцінюється у "0" балів. Повторне написання тематичної контрольної роботи можливе за умови, якщо студент був відсутній на контрольній роботі з поважної причини. Написання контрольної роботи відбувається в найкоротший термін, узгоджений з провідним викладачем.

Максимальна оцінка студента за тематичну контрольну роботу у кожному змістовому модулі становить **15 балів**. Тематична контрольна робота складається з 10 питань у вигляді тесту і оцінюється в 10 балів відповідно.

Критерії оцінювання знань студентів на іспиті

Іспит складається з двох частин: 1) написання підсумкового тесту (максимум – 30 балів) та 2) усна відповідь (максимум – 30 балів).

В оцінці знань студентів враховується:

- 1) достатність обсягу відповіді (повна, недостатньо повна, неповна);
- 2) обізнаність з основними поняттями, принципами, законами, правилами навчальної дисципліни;
- 3) логічність викладу матеріалу;
- 4) обґрунтованість власних міркувань;

5) уміння інтегрувати та диференціювати знання теоретичного матеріалу та застосовувати їх при виконанні практичних завдань.

Відповідь вважається *повною (30 балів)*, якщо студент повністю оволодів матеріалом, обізнаний з усіма поняттями і термінами навчального курсу і адекватно оперує ними під час відповідей на поставлені питання, а також посилається на наукові дослідження з навчальної дисципліни, ознайомлений зі спеціальною літературою; демонструє здатність аналізувати факти, аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями, підсумувати сказане висновками.

Відповідь вважається *недостатньо повною (20 балів)* за умов непоганого володіння знаннями з навчального предмету. Відповідь студента має бути правильною і обґрунтованою. Студент повинен продемонструвати знання теоретичного матеріалу, навички самостійної навчально-пізнавальної діяльності, здатність викладати матеріал в певній логічній послідовності. Допускаються незначні помилки, які не впливають на загальне розуміння викладеного матеріалу.

Відповідь вважається *неповною (10 балів)*, якщо продемонстровані знання з предмету носять фрагментарний і поверхневий характер. Теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Студент обізнаний з літературними джерелами з навчальної дисципліни, але не може дати достатньо критичної їх оцінки; допускає суттєві помилки, які порушують логіку викладення матеріалу.

Іспит вважається *нескладеним* за умов неправильної або неповної відповіді, яка свідчить про нерозуміння поставленого завдання. Студент не володіє понятійно-категоріальним апаратом, необізнаний з літературою з навчальної дисципліни і допускає грубі помилки у викладенні матеріалу.

Оцінка в балах за всівидинавчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Алпатов В. М. История лингвистических учений : учеб. пособие / В. М. Алпатов. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – 368 с.

2. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2008. – 240 с.
3. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови : навч. посібник / С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 1991. – 232 с.
4. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : короткий нарис : навч. посібник / С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 2006. – 144 с.
5. Березин Ф. М. История лингвистических учений : учебник / Ф.М. Березин. – 2-е изд. – М. : Высшая школа, 1984. – 315 с.
6. Березин Ф. М. Общее языкознание : учебник / Ф.М. Березин, Б.Н. Головин. – М. : Просвещение, 1979. – 224 с.
7. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство : навч. посібник / С. І. Дорошенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 288 с.
8. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник / Ю. О. Карпенко. – 2-е вид., стер. – К. : Академія, 2009. – 336 с.
9. Ковалик І. І. Загальне мовознавство: Історія лінгвістичної думки : навч. посібник / І. І. Ковалик, С. П. Самійленко. – К. : Вища школа, 1985. – 216с.
10. Кодухов В. И. Общее языкознание : учебник / В. И. Кодухов. – М. : Высш.школа, 1974. – 304 с.
11. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник / М. П. Кочерган. – 3-є вид. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2010. – 464 с.
12. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики: аналітичний огляд : навч. посібник / О. О. Селіванова. – К. : Фітосоціоцентр, 1999. – 148 с.
13. Семчинський С. В. Загальне мовознавство : підручник / С. В. Семчинський. – К. : “ОКО”, 1996. – 413 с.
14. Удовиченко Г. М. Загальне мовознавство: Історія лінгвістичних учень : навч. посібник / Г. М. Удовиченко. – К. : Вища школа, 1980. – 216 с.
15. Шулежкова С. Г. История лингвистических учений : учеб. пособие / С. Г. Шулежкова. – 3-и изд., испр. – М. : Флинта : Наука, 2007. – 406 с.

Додаткова література

16. Амирова Т. А. Очерки по истории лингвистики / отв. ред. Г. В. Колшанский / Т.А.Амирова. – Москва : Наука, 1975. – 560 с.
17. Бенвенист Э. Общая лингвистика / В. П. Белянин / Пер. с фр. Ю.Н. Караулова и др.; Общ. ред., вступ. ст. и коммент. Ю.С. Степанова. – 2-е изд., стереот. – М.: УРСС, 2002. – 445 с.
18. Загнітко А. П. Історія українського мовознавства в особах : наук.-навч. посібник / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – Ч. 1. – 184 с.
19. Зеленько А. С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень.

- Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови : посібник / А. С. Зеленько. – 2-ге вид., перероб. – Луганськ : Альма-матер, 2002. – 283 с.
20. Зеленько А. С. З історії лінгвістичних вчень / А. С. Зеленько. – Луганськ : Альма-матер, 2002.
21. Иванова Л. П. Курс лекцій по общему языкознанию / Л. П. Иванова. – К. : Освіта України, 2006. – 312 с.
22. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : навч. посібник: у 2 ч. / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А. П. Супрун; за ред. А. П. Супрун. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008 // Ч. I: Мова, її будова та функції в суспільстві. – 2008. – 168 с.
23. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : навч. посібник: у 2 ч. / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А. П. Супрун; за ред. А. П. Супрун. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008 // Ч. II: Основні етапи розвитку науки про мову. – 2008. – 224 с.
24. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К, 2008. – 712 с.
25. Семчинський С. В. Загальне мовознавство : підручник / С. В. Семчинський. – К. : Вища шк., 1988. – 328 с.
26. Соссюр Ф. Курс общей лингвистики / [науч. ред. М. Э. Рут]. – Москва : Прогресс, 1999. – 432 с. 1
27. Соссюр Ф. Заметки по общей лингвистике / Ф. Соссюр; общ. ред., вступ. ст. и коммент. Н. А. Слюсаревой. – 2-е изд. – Москва : Прогресс, 2000. – 280 с.
28. Степанов Ю. С. Основы общего языкознания / Ю. С. Степанов. – М. : Просвещение, 1975. – 272 с.
29. Шарафутдинова Н. С. Теория и история лингвистической науки / Н. С. Шарафутдинова. – М. : Восток-Запад; Владимир : ВКТ, 2007. – 381.
30. Ющук І. П. Вступ до мовознавства : навч. посібник / І. П. Ющук. – К. : Рута, 2000. – 128 с.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Зміст та основні завдання курсу «Вступ до мовознавства». Місцемовознавства в системі наук.
2. Методи вивчення і опису мов.
3. Природа і сутність мови. Функції мови.
4. Мова і суспільство.
5. Структура мови. Синхронія і діахронія.
6. Мова як знакова система. Мова і мовлення.
7. Мова і мислення.

8. Гіпотези походження мови.
9. Мова як історичне явище. Зовнішні і внутрішні фактори розвитку мов.
10. Мовні контакти. Субстрат, суперстрат і адстрат.
11. Основні процеси історичного розвитку мов. Специфіка і розвиток різних рівнів мовної структури.
12. Розвиток і функціонування мов у первісно-общинному, рабовласницькому і феодальному суспільстві.
13. Розвиток і функціонування мов у капіталістичному суспільстві. Поняття національної та літературної мов.
14. Розвиток і функціонування мов у тоталітарному соціалістичному суспільстві. Питання про перспективи розвитку мов у майбутньому.
15. Мови світу, їх порівняльне вивчення. Генеалогічна класифікація мов.
16. Поняття типологічної класифікації мов.
17. Флективні мови синтетичної та аналітичної будови.
18. Значення письма в історії суспільства. Предметне «письмо», піктографія, ідеографія.
19. Основні етапи розвитку фонографічного письма.
20. Поняття про графіку та орфографію. Принципи орфографії.
21. Поняття про звуки мови. Акустичні властивості звука.
22. Артикуляційна характеристика звуків мови. Мовленнєвий апарат та його будова. Поняття про артикуляцію та артикуляційну базу.
23. Класифікація голосних. 54. Класифікація приголосних.
24. Фонетичне членування мовленнєвого потоку (фраза, синтагма, такт, склад).
Склад, типи складів. Монофтонги та поліфтонги.
25. Наголос і його види. Явище енклізи і проклізи.
26. Інтонація та її складові.
27. Позиційні зміни звуків.
28. Комбінаторні зміни звуків.
29. Спонтанні зміни звуків. Звукові закони.
30. Поняття про орфоепію. Фонетична транскрипція.
31. Фонетичні та історичні чергування звуків.
32. Фонема. Диференційні та інтегральні ознаки фонем.
33. Вчення про позиції фонем. Варіанти і варіації фонем.
34. Поняття фонологічної системи.
35. Слово як предмет лексикології. Розділи лексикології.
36. Значення слова.
37. Полісемія та омонімія.
38. Синонімія та антонімія.
39. Питання про лексико-семантичну систему мови.
40. Характеристика різних груп слів, що входять до словникового складу мови.

- 41.Поняття про етимологію. Принципи наукової етимології.
- 42.Історичні зміни словникового складу. Історична лексикологія.
- 43.Запозичена лексика. Різні шляхи і види лексичних запозичень.
- 44.Фразеологія. Види фразеологізмів.
- 45.Лексикографія. Основні типи словників.
- 46.Предмет граматики. Розділи граматики. Основні одиниці граматичної будови мови.
- 47.Лексичне і граматичне значення, відмінності між ними.
- 48.Морфема. Види морфем.
- 49.Граматична форма слова.
- 50.Способи вираження граматичних значень: афіксація, фузія, аглютинація.
- 51.Способи вираження граматичних значень: чергування, редуплікація, складення, наголос, суплетивізм.
- 52.Службові слова, порядок слів та інтонація як засіб вираження граматичних значень.
- 53.Поняття граматичної категорії. Класифікація граматичних категорій.
- 54.Граматичні категорії та лексико-семантичні розряди.
- 55.Частини мови як лексико-граматичні розряди слів. Принципи класифікації частин мови.
- 56.Частини мови в різних мовах.
- 57.Характеристика основних частин мови.
- 58.Поняття про словосполучення. Класифікація словосполучень.
- 59.Синтаксичні зв'язки слів у словосполученні та реченні.
- 60.Речення як основна комунікативна одиниця. Речення і судження. Члени речення і частини мови. Актуальне членування речення.